

Nef'î'nin Rahşiyeleri ve Bir Rahşiyeye Kasidesi Üzerine Tespitler¹

Determinations on Nef'î's Rahshiyas and a Rahshiyaya Ode

Bülent Kaya*

Öz

Klasik Türk edebiyatında ideal ve güzel olanı anlatma çabası vardır. Bu bağlamda klasik şiirdeki at, ideal ve güçlü bir sembol olarak birçok benzetmeye konu olmuştur. Başta Nef'î'nin rahşiyeleri olmak üzere diğer rahşiyeler ve atı anlatan manzumelerde bunu gözlemek mümkündür. Bu çalışmada XVII. yüzyıl divan şairi Nef'î'nin rahşiyeye türündeki kasideleri ele alınmış, örnek oluşturması açısından 18. kaside şekil ve muhteva açısından öne çıkan yönleriyle incelenmiştir. Rahşiyeye türünün öncüsü olan ve kendisinden sonra gelen şairleri de etkilemiş olan Nef'î'nin kasideleri incelenerek şairin üslubu noktasında belirli olduğu düşünülen bazı kanaatlere varılmıştır. Çalışmada rahşiyeye türü hakkında genel bilgiler verildikten sonra, örneklem olarak seçilen şairin kasidesi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Şiiri, Edebî Türler, Rahşiyeye, At Kültürü, Nef'î.

Abstract

In classical Turkish literature, there is a focus on describing the ideal and beautiful. In this context, the horse has been a common subject in classical poetry, symbolizing power and perfection. This can be seen in the works of poets like Nef'î, who have written about horses in their rahshiyas. In this study, we analyze the rahshiyas of Nef'î, a 17th-century Divan poet, and specifically look at his 18th ode to provide an example of form and content. Through analyzing Nef'î's odes, who was a pioneer in the rahshiyaya genre and influenced later poets, we have come to some important conclusions about his style. After giving an overview of the rahshiyaya genre, we will analyze the selected ode of the poet in more detail.

Keywords: Classical Turkish Poetry, Literary Genres, Rahshiyah, Horse Culture, Nef'î.

Giriş

Teknolojinin gelişmediği, günümüzdeki ulaşım araçlarının olmadığı zamanlarda at, en önemli ulaşım vasıtalarından biri olmuştur. Yalnızca ulaşımında değil savaşlarda da kullanılmıştır. O zamanki şartlarda insanların hayatını türlü yönlerden kolaylaştırması, insanın ata olan bakışını olumlu yönde etkilemiştir. Birçok medeniyette olduğu gibi Türklerde de at ve at kültürü oldukça önemlidir. Özellikle göçebe Türklerin hayatında vazgeçilmez işlevler üstlenen at, Türklerin hayatındaki en önemli öğelerden biridir. Türk kültüründe önemli olan at, İslam ile birlikte önemini korumuş, atla ilgili çok sayıda motif ve benzetme kullanılmıştır.

İslam düşüncesi içerisinde ise at, şerefli bir varlık olarak kabul edilir. Atın güzelliği ve gerekliliğinin *Kur'an-ı Kerim*'de geçmesi ve övülmesi, İslam toplulukları içerisinde ata gösterilen saygıyı ve önemi artırmıştır (Karaca, 1998, s. 24). Türk edebiyatında birçok önemli eserde ata ve atla ilgili oluşan kültürel öğelere geniş ölçüde yer verilmiştir. Konuyla ilgili Necip Fazıl Kısakürek'in *Ata Senfoni* isimli eseri (Kısakürek, 2008) örnek olarak verilebilir. Eserde atın dünya ve Türk medeniyeti içerisindeki önemine değinilerek kutsal özellikleri ön

¹ Bu makale çalışması *Divan Şiirinde At* (Kaya, 2008) isimli yüksek lisans tezimizden hareketle oluşturulmuştur.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, bulentkaya@kilis.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-7970-5059

plana çıkarılmış ve taşıyıcılık vasıflarından bahsedilmiştir. Türk kültüründe ve edebiyatında büyük önem atfedilen ata, Arap ve Fars edebiyatında da yer verilmiştir. Fars edebiyatının önemli kaynaklarından Firdevsî'nin *Şehnâme*'sinde Rüstem ve atına zaman zaman değinilmiştir. Arap edebiyatında özellikle *Muallaka* şiiirlerinde at tasvirleri yapılmıştır (Şen, 1987, s. 35-45).

Türk edebiyatının önemli eserlerinden *Divanu Lugâti't-Türk*'te atların da tıpkı insanlar gibi akıl ve anlayış özelliklerine sahip olduğu ve Türklerin en büyük yardımcısı olduğuna değinilir. Bu eserde atlı savaş tasvirlerine geniş yer verilir. Eserde verilen "*Türk ordusu atlandı*" örneğindeki "*atlanmak*" mastarı ordunun bütününe kapsamaktadır. Savaşçının en büyük desteği hep at olmuştur (Çınar, 1995, s. 148-149).

Türk kültür ve edebiyat dairesi içerisinde önemli bir yeri olan ata klasik Türk şiirinde sıkça yer verilmiştir. Bu önemin en büyük göstergelerinden biri, ata dair çok sayıda söz, ifade ve motifin şiirlerde yer almasıyla beraber, *rahşiyeye* adı verilen ayrı bir edebî türün de teşekkül etmesidir. Klasik Türk şiirinde *rahşiyeye* türü denildiğinde ilk akla gelen şair XVII. yüzyıl şairi Nefî'dir. Bu türün özelliklerini en iyi yansıtan Nefî'nin manzumelerinde ata dair çok zengin edebî malzemeyle karşılaşılır. Birçok kaynakta *rahşiyeye* türü söz konusu olduğunda Nefî'ye vurgu yapıldığı, türün en önemli temsilcisi olduğu dile getirilir (Kaya, 2008: 25). Kaside sahasında şöhret kazanmış şairin divanında *rahşiyeye* türüne örnek oluşturan 3 kasidesi vardır. *Rahşiyeye*, birçok kaynakta *nesîb/teşbîb* bölümünde atın anlatıldığı, atın adlarının ve vasıflarının konu edildiği kaside ve mersiye biçiminde tanımlanır. Kaside nazım şekliyle yazılmış *rahşiyelerin* birçoğunda devlet büyüklerinden birine ait atın konu edildiği görülür. *Rahşiyesi* olan şairler aynı zamanda ata aşına, ata karşı sevgi ve ilgisi olan at kültürüne hâkim şairlerdir (Kaya, 2008, s. 7-9).

Bu çalışmada Nefî Divanı'nda (Akkuş, 2018) yer alan rahşiyeye kasidelerine değinilerek, *Der-Medh-i Rahş-ı Hazret-i Sultân Murâd* başlıklı rahşiyeye kasidesi (18. kaside), şairin edebî şahsiyeti ve şiirinin özellikleri de dikkate alınarak özgünlük açısından incelenip bazı değerlendirmeler yapılacaktır.

Nefî'nin Rahşiyeye Kasideleri

Alanla ilgili literatüre bakıldığında, başta ansiklopediler olmak üzere diğer kaynaklarda *rahşiyeye* hususunda Nefî'ye vurgu yapılmış, bu türün en önemli temsilcisi olduğu belirtilmiştir. Özellikle yaşadığı dönemin hükümdarı IV. Murad'ın atlarıyla ilgili şiirleri ilk akla gelenlerdir. Şairin özellikle *rahşiyeye* kasidelerinde IV. Murad'ın atlarından ilham aldığı söylenebilir. XVII. yüzyılın en önemli kaside şairlerinden olan Nefî'nin şiirlerinde hiciv önemli bir unsurdur. Hicivlerindeki yeteneği medhiyelerinde de görülür. Padişah ve devlet büyüklerinin atlarını överken de bu kabiliyetini göstermiştir. Şairin *rahşiyeye* türünde önemli örnekleri vermesi ve başarı göstermesi, onun biraz da yaradılışı ve atlara olan ilgisi sebebiyledir. Ata uzak olan bir şairin bu nitelikte eserler vermesi mümkün değildir.

At, Nefî'nin kasidelerinde Burak, Düldül ve Cebrail ile kıyaslanır. Allah'ın mükemmel bir eseri olarak görülmesi ve Miraç hadisesi vasıtasıyla yüceliğinin sergilenmesi gibi durumlar, şairin ata verdiği değerini göstergesidir. Bu durum, eski Türklerde ata karşı gösterilen ilgi ve sevginin devamı gibidir (Küçük, 1988, s.190). Kültürden gelen at sevgisi Nefî'nin *rahşiyelerinde* zirve noktasına ulaşmıştır. Şairin divanında (Akkuş, 2018) *rahşiyeye* türü içerisinde değerlendirilebilecek, kaside nazım şekliyle yazılmış 3 adet manzume bulunmaktadır. Divanın, *Der-Sitâyiş-i Esbân-ı Şehsüvâr-ı Zamân Hazret-i Sultân Murad Hân Bâ-Fermân-ı Âlîşân* başlıklı 17. kasidesi 84 beyittir. 52. beyte kadar yapılan tasvirler ve birçok at ismi vardır. 52. beyitten sonuncu beyte kadar atla ilgili anlatımların memduh övgüsüyle birlikte verildiği de görülür. *Duâ* kısmında da atla ilgili ifadeler yer almaktadır (Kaya, 2008, s.27). Kasidede yer alan atların bazı vasıfları şu şekildedir: Hızına kuşun

yetişemediği, tozuna saba yelinin erişemediği, nurdan kanatlara sahip, göz yumup açincaya kadar âlemi dolaşan, çabuk ve süratli, zapt etmesi hayli güç olan vb.

Divanın 18. kasidesi, *Der-Medh-i Rahş-ı Hazret-i Sultân Murâd* başlığını taşıyan Sultan IV. Murad'ın övgüsüne yönelik bir *rahşiyedir*. Toplam 44 beyitten oluşan kasidenin 17. beytine kadar *rahşiyenin nesib* kısmıdır. 18. beyitten sonra memduh övgüsü başlar ve kaside *duâ* ile biter. Bu kasidede şairin diğer *rahşiye* türündeki kasidelerinde olduğu gibi memduh övgüsü içerisinde de at bulunmaktadır. Bu kasidede genel olarak Ağa Alcası isimli at anlatılmış, atla ilgili tasvirler yapılmıştır. 17. kasidede önce at isimlerini tek tek sayıp daha sonra bunların ayrıntılarını veren şair, bu kasidesinde padişahın ahırındaki tek bir atı (Ağa Alcası) anlatmıştır (Kaya, 2008, s. 29-30).

Kaside-i Rahşiye Der-Medh-i Mustafa Paş başlığını taşıyan divanın 45. kasidesi ise toplam 47 beyittir. Mustafa Paşa övgüsünde yazılmış olan kasidenin 20. beytine kadar Paşa'ya ait olan at, tasvirlerle birlikte olağanüstü nitelikleriyle övülür, 20. beyitten sonra memduh övgüsüne geçilir ve *duâ* kısmı ile kaside biter. Bu kasidede de 18. kaside de olduğu gibi anlatılan tek bir at, memduhun atıdır (Kaya, 2008, s. 30).

Rahşiye Kasidelerindeki At İsimleri

Nefî'nin *rahşiye* türündeki kasidelerinde; Bâd-ı Sabâ, Tayyar, Evren (Ejder), Saçlıdoru (al, kızıl yeleli, siyah ayaklı), Kapıağası Dorusu, Arslan Dorusu, Cebeli Doru, Kayışoğlu Dorusu, Mercan (gül renkli, kızıl), Celali Yağız (esmer, zeytin rengi), Edhem, Tuma, Kümeyt (doru), Ağa Alcası, Şam Alcası, Aşkar, Dağlardelisi, Surahi gibi; cinslerine, renklerine ve yürüyüşlerine göre at adlandırmaları vardır. Doğu kültüründe yer alan bütün at adlandırmaları, atla ilgili malzeme, inanış ve benzetmeler, *rahşiyeleri* zenginleştiren öğelerdir (Akkuş, 2006, s. 207). *Rahşiye* türündeki 3 kasidede memduhun atlarının isimlerinden söz edilir. 17. ve 18. kasidede Sultan IV. Murad'ın atlarından bahsedilirken, 45. kasidede ise Mustafa Paşa'nın atından söz edilir.

17. kasidede Sultan IV. Murad'ın atlarının isimleri tek tek sayılarak bunların üstün vasıfları daha çok mübalağa sanatı yoluyla anlatılmıştır. Mübalağa sanatı şairin birçok kasidesinde olduğu gibi *rahşiye* türündeki kasidelerinde de ön plandadır. Atlar birçok kavrama benzetilmiştir: *Sâ'ika*, *ejderhâ*, *Anka*, *âteş*, *şîr*... Bu benzetmelerdeki bazı mübalağa örnekleri şu şekildedir: Atın kendi gölgesini geçebilmesi, bütün âlemi hızlıca gezmesi, kuşun ve rüzgârın yetişememesi, Anka ve Hümâ kuşunu geçmesi, melek gibi kanatları olması, bir kanadıyla dahi uçabilmesi, dünyanın mekân olarak dar gelmesi, Zühre'yi gökten indirmesi, zelzeleye sebep olması, yerin ve göğün sarsılması vb. 18. kasidede ise yalnızca Sultan IV. Murad'ın Ağa Alcası isimli tek bir atından bahsedilir. Bu kasidede de ata üstün vasıflar yüklenmiş, çeşitli benzetme unsurları kullanılmıştır: Uçan kuş, *sâ'ika*, *âteş*, *yel*... *Rahşiye* türündeki son kaside olan 45. kasidede Mustafa Paşa'nın atı diğer iki kaside de olduğu gibi üstün vasıflarla ve benzetmelerle anlatılmıştır. Atla ilgili bu kadar isim, sıfat ve benzetme kullanan Nefî'nin konuya olan ilgisi ve konuyla alakalı bilgi sahibi olduğu âşikârdır.

Örnek oluşturması açısından 18. kaside şekil ve içerik açısından kısaca incelenmiştir. Nefî Divanı'nda yer alan 18. kaside *Der-Medh-i Rahş-ı Hazret-i Sultân Murâd* ismini taşıyan *rahşiye* türünde bir kasidedir. Kaside 44 beyitten mürekkep olup aruzun *Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün* kalıbıyla yazılmıştır. Kasidede Sultan IV. Murad'ın atlarının çeşitli özellik ve sıfatlarla anlatıldığını ve tasvir edildiği görülür. Kasideyi *rahşiye* türü açısından önemli yapan ata dair zengin bir edebî malzeme sunmasıdır. Nefî'nin en güzel kasidelerinden olan bu *rahşiye* kasidesi Urfi'nin Ebulfeth Geylânî'ye sunduğu kasidedeki at tasvirlerini hatırlatmaktadır (İpekten, 2016, s. 72).

Kasidedeki Atın Özellikleri, Atla İlgili Kullanılan Sıfatlar ve Benzetmeler

Nefî Divanı'nın 18. kasidesinde, şairin diğer kasidelerinde olduğu gibi atla ilgili tasvirler ve tabii olarak bu tasvirlerin içerisinde atın çok sayıda özelliği ve sıfatı verilmiştir. Bu hususta kullanılan kelime kadrosuna bakıldığında, atın sıfatları ve özellikleri noktasında daha çok atın fiziksel görünüşüyle hızına odaklanmıştır. Yalnızca bir beyitte atın süslerinden ve eşyalarından söz edilir:

Zihî rahş-ı murassa-raht u zerrîn-na'l u sîmîn-teng

Ki kıymetde değer satl-ı sıtablı tâc-ı Dârâya K. 18/19 (Akkuş, 2018: ?)

Diğer bazı beyitlerde atın fiziki tasvirine yönelik ifadeler olmakla birlikte (B. 2, B. 5, B.11 vb.) kasidenin geneline bakıldığında tasvirî ve durağan bir anlatımdan ziyade, hareket çağrıştıran kelime ve ifadelerin ağırlıkta olduğu görülür. Şiirin akıcılığı açısından düşünüldüğünde şairin çizdiği tabloya yalnızca bir seyirci olarak sabit bir yerden bakılmaz. Tablo, hareket eden ve sabit durmayan bir tablo olduğu için onun hareketleri takip edilir. Şiirde çizilen bu tablo, insan zihninde adeta bir at gibi dolaşıyor algısı bırakmaktadır. Çerçeve içerisindeki resimler her beyitte hızlıca değişir ve şair adeta bir ressam edasıyla yeni bir resim sunar. Gözlerimiz her yeni tabloyu takip etmekte zorlanır. Şair bir beyitten diğerine geçerken bunu atın hareketine ve hızına uyarlamıştır. Bu sebeple bu kaside, şairin şiirindeki şekil mükemmelliğinin de göstergesidir. Ses, söz ve anlam uyumunun en iyi şekilde yansıtıldığı örneklerden biridir.

İlk iki beyitte şair içinde at olan bir tabloyu bize gösterir. Bu tabloda hareket yoktur ve tablonun içindeki resimler sabittir. Burada atın genel tasviri yapılır. Üçüncü beyitten itibaren hareket bildiren kelimelerle o tabloyu gezdirmeye başlar ve tablodaki resimler de değişir. 3. beyitten 19. beyte kadar neredeyse her beyitte hareket ve hız bildiren bir kelime kullanılmıştır:

Te'âlallâh zihî rahş-ı hümayûn-ı hü mâ-sâye

Ki tasvîr-i dil-ârâsı yeter eğlence dünyâya K.18/1 (Akkuş, 2018: ?)

Ağa Alcası ol gülgûn-ı hoş-endam u ra'nâ kim

Değildir perçem ü yâl ü dümü muhtâc hınnâya K.18/2 (Akkuş, 2018: ?)

Nedir ol şîve-i refât ile ol peyker-i mevzûn

Gören hayrân kalır âsâr-ı sun'-ı Hakk Te'âlâya K. 18/3 (Akkuş, 2018: ?)

Refât, cevân edip, meyl-i hırâm, döner, mevc ursa, sürat, düşse, hırâm etdikçe, çıkup, bassa, cevân için, uçar, şitâb itdükçe, tîz-rev, dokunsa, sâ'ika, tünd-refât, eridir, sadme, çıkar, pertâb ettiği, şikest eyler, berk, pertâb edeydi, azîmet etse, sür'at, sebkâ, güzâr eylerdi, yolu düşse, yel gibi, peyk, sebük-pâ, erişmez kelimeleri beyitlerde sırasıyla hareket ve hız bildiren kelimelerdir. Hareket ve hız bildiren ya da çağrıştıran kelimelerin çokluğu, kasidedeki hareketin ve bu hareketin atla özdeşleştirilmesinin göstergesidir. Bu kelimeler beyit bağlamında düşünüldüğünde birçoğunda gulüvv derecesinde mübalağa yapılmıştır. Kasidede çizilen at resmi bazı özellikleriyle ön plandadır: Fiziksel olarak güçlü, çok hızlı, kuş gibi kanatları olan, dokunduğu yerlerden alevler çıkaran vb.

Kaside beyitlerinin genelinde at, abartılı özelliklerle ve sıfatlarla verilmiştir. Kasidede anlatılan at, padişahın atı olunca, şairin mübalağanın seviyesini daha da artırdığı düşünülebilir. Kasidedeki 19 beytin 15'inde hareket ifade eden kelimeler kullanılmıştır. Bazı

beyitlerde ve son beyitte hareket ifade eden kelimelerin yer almayışı, hareket hâlindeki atın dinlenmesi resmini çizer âdeta. Bu, şairin şiir kurgusunu nasıl kuyumcu titizliğiyle işlediğinin, şiirlerindeki mükemmelliğin göstergesidir. Beyitlerdeki seslerin niteliği, beyitlerin kompozisyonu ve anlamın akışı rastgele olmayıp bahsedilen konuyla uyumludur.

Kasidede 21. beyitten itibaren şair, Sultan IV. Murad'ı övmeye başlar:

Zihî gülgûn-ı ferhunde-şemâ'il esb-i ferruh-pey
Ki lâyıkdır rikâb-ı şehsüvâr-ı âlem-ârâya (K. 18/20)

Zihî rahş-ı murassa-raht u zerrîn-na'l u sîmîn-teng
Ki kıymetde değer satl-ı sıtablı tâc-ı Dârâya (K. 18/21)

44. beyit *duâ* kısmına *girizgâh* yapılan beyittir. Bu beyitten sonra *duâ* kısmına geçilir. Bu beyitte atla ilgili bir kelime ya da benzetme kullanılmamıştır. Kasidenin bütününde atla ilgili geniş bir kelime kadrosu bulunmasına rağmen, bu tür beyitlerde bunların yer almayışı, şairin bilinçli bir tercihi gibi durmaktadır:

Tamâm oldu suhan durma du'âya başla ey Nef'î
Niyâz eyle yüzün sür âsitân-ı lutf-ı Mevlâya Nef'î K. 18/44 (Akkuş, 2018: ?)

45-46. beyitler kasidenin *duâ* kısmını oluşturur. *Girizgâh* beytinin aksine şair bu kısımda memduhuna dua ederken atla ilgili kelimeleri tekrar kullanmıştır. *Devrân*, *baht* ve *devlet* atın benzetileni olarak verilmiştir:

Ede tâ râ'iz-i takdîr cevân-ı şebân-rûzî
Süre tünd eblâk-ı devrânı bu meydân-ı pehnâya Nef'î K. 18/45 (Akkuş, 2018: ?)

Ola dâ'im semend-i baht u devlet zîr-i rânında
Vere sıhhatle hem lutf-ı Hudâ ömr-i bilâ-gâyes Nef'î K. 18/46 (Akkuş, 2018: ?).

Genel olarak bakıldığında şairin rahşiye kasideleri atla ilgili geniş bir kelime kadrosu içerir. Arapça, Farsça ve Türkçe kökenli at isimleri yanında, padişahın atlarının isimleri, atın eşyaları, atın özellikleri ve sıfatları verilmiştir. Klasik Türk şiirinin estetik ölçütleri ve kalıplaşmış dünyası göz önüne alındığında at isimleri olarak; Rahş, Ağa Alcası (Sultan IV. Murâd'ın atının ismi), Burak ve esb kullanılmıştır. At eşyalarından bergüstvân ve na'l geçmektedir. Atın sıfatları noktasında; ferhunde-semâ'il, (Hirâm)-ı dil-keş, hûb-sîmâ, Hümâ-sâye, hûş-endâm, murassa-raht, peyker-i mevzûn, ra'nâ, hûb-simâ, tîz-rev, sebük-pâ, surh, rahşan, tünd-refâr kullanılmıştır.

Sonuç

XVII. yüzyıl klasik Türk şiirinin zirve isimlerinden olan Nef'î, aynı zamanda kaside nazım şeklinin de en önemli üstatlarından. Kaynaklarda kasideciliği övülmüş, şiirlerinde ses, söz ve anlam mükemmelliği gözettiğine dikkat çekilmiştir. Çalışmada ele alınan *rahşiye* kasideleri de bu doğrultudaki en iyi örneklerdendir. Klasik Türk şiirinde *rahşiye* türü denildiğinde literatürde ilk akla gelen isim Nef'î'dir. Atla ilgili motif, benzetme ve süslü ifadeleri ilk kullanan şair olmamakla birlikte, klasik Türk edebiyatı bağlamında türün en iyi, en mükemmel ve en tipik örneklerini vererek sonraki şairler için de bir model oluşturmuştur. Nitekim *rahşiye* türündeki manzumelerin Nef'î'den sonra yaygınlık kazandığı, örnek sayısının arttığı söylenebilir. Şairin *rahşiye* kasidelerindeki abartılı at övgüleri ve süslü

anlatımlar, yalnızca Türk kültüründe ve edebiyatındaki ata atfedilen önemle ilgili olmayıp şairin ata olan hususi ilgi ve sevgisiyle de alakalıdır. Ayrıca şiir tarzı ve üslubu, kasidelerindeki abartma unsurları da aynı şekilde *rahşiyeye* kasidelerine yansımıştır.

Şairin *rahşiyelerinde* at, âdeta şiir tablosunun içinde gezen, devamlı hareket eden ve farklı görüntüleriyle tabloyu zenginleştiren bir unsurdur. At, tekdüze ve kalıplaşmış özellikleri yerine zengin vasıflarıyla ve şair tarafından estetize edilmiş mübalağalı yönleriyle de verilir. Mübalağa daha çok gulüvv derecesindedir. Nefî'nin memduhun atları için kullandığı sıfatlar, benzetmeler hem çok çeşitli hem de orijinaldir. Şair, özgün taraflarından birini de *rahşiyeye* kasidelerinde sergilemiştir. Hayal gücünün, ifade kudretinin büyüklüğü, üslup özelliklerinin belirlenmesi ve şiir sanatına dair değerlendirmelerin yapılabilmesi için *rahşiyeye* kasideleri önemli bir model teşkil eder.

Divandaki 3 *rahşiyeye* kasidesinde yer yer tasviri anlatımlar da olmakla birlikte özellikle 18. kasidede hareket ve hız bildiren ya da çağrıştıran kelimeler özellikle kullanılmıştır. Şairin *rahşiyeleri*, şekil, muhteva ve estetik yönlerden sonraki dönemlerde yazılmış *rahşiyeye* türündeki manzumelere kaynaklık etmiştir. Daha sonra *rahşiyeye* türünde başka şairlerce tipik örnekler verilmesi, bunlardaki Nefî etkisini gösterir. Birçok kasidesinde olduğu gibi *rahşiyeye* kasidelerinin de dili genel olarak ağır olup bu kasidelerinde ses ve anlam uyumuna dikkat etmiştir. Bütün bunların dışında Nefî'den sonraki yazılan *rahşiyelerin*, Nefî etkisi göz önüne alınarak incelenmesinin elzem olduğu ortadadır.

Kaynakça

- Akkuş, M. (2006). *Klasik Türk şiirinin anlam dünyası/edebi türler ve tarzlar*. Fenomen Yayınları.
- Akkuş, M. (2018). *Nefî divanı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57741,nefi-divanipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20. 03. 2021)
- Çınar, A. A. (1996), *Kazak ve Türkiye Türklerinde at kültürü ve atın rolü* (Tez no. 52745) Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- İpekten, H. (2016). *Nefî, hayatı, eserleri, sanatı, bazı şiirlerinin açıklamaları*. 9.baskı. Akçağ Yayınları.
- Karaca, Ş. (1998). *Türk ve İslam kültüründe at ve binicilik* (Tez no.74518). Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kasır, H. (1990). *Sabrî Mehmed Şerif divânı (inceleme-karşılaştırmalı metin)* (Tez no. 8928) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, B. (2008). *Divan şiirinde at* (Tez no. 218962), Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kısakürek, N. F. (2008). *Ata senfoni*. 8.baskı. Büyük Doğu Yayınları.
- Küçük, S. (1988). Nefî'de at sevgisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(1), 177-191.
- Şen, M. (1987) *Haza Kitab u Baytarnâme: tenkidli metin* (Tez no. 2989) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Extended Summary

The horse, which was the primary mode of transportation in Turkish culture, played a significant role in shaping Turkish culture and civilization. Understanding the mounted culture and its social implications is essential for a thorough comprehension of Turkish culture and literature. Horses were indispensable in the social lives of Turkish people, providing assistance in daily activities and particularly in battles.

In Islam, the horse is considered sacred, as mentioned in various sources including the Kur'an-ı Kerim. Many important works of Turkish literature extensively cover the significance of horses. From oral traditions to written works like Kutadgu Bilig and Dede Korkut Stories, horses are detailed in various sources of Turkish literature. Horses also hold importance in numerous cultures for their role in transportation and facilitation.

When discussing the genre of rahşiye and rahşiye eulogies, the first poet that comes to mind is Nefî. He is recognized as a pioneer of the genre, particularly in the 17th century. Nefî, one of the prominent eulogy poets of the time, provides substantial examples of the genre in his divan focused on the horses of Murad IV. In addition to his eulogies, Nefî drew inspiration from Murad IV's horses for his writings.

There are three eulogies in the divan that fall under the rahşiye genre. The first, titled "Der-Sitâyiş-i Esbân-ı Şehsüvâr-ı Zamân Hazret-i Sultân Murad Hân Bâ-Fermân-ı Âlişân", along with the second eulogy "Der-Medh-i Rahş-ı Hazret-i Sultân Murâd", praises Sultan Murad IV. The third eulogy, "Kaside-i Rahşiye Der-Medh-i Mustafa Pasha", lauds Mustafa Pasha.

Eulogies in the rahşiye genre contain detailed descriptions of horses, including names and attributions. The imagery used to depict horses includes various qualities and similes to highlight their significance. The eulogies also emphasize the names of sultans' horses and describe them with exaggerated attributes.

Horses in eulogies are named based on their strains, colors, and gait, enriching the rahşiye genre. The analysis of the 18th eulogy provides insight into its notable features as an example within the genre. The vocabulary and concepts used in describing horses focus on their physical appearance and speed, creating vivid depictions within the eulogies.

In addition to Nefî, another prominent poet of the 17th century known for eulogies is Sabrî Mehmed Şerif. His eulogy titled "Rahşiye Der-Medh-i Pâdişah Cem-Mekrûmet Sultân Murâd Han 'Aleyhi'r-Rahme Ve'r-Rızvân" is highlighted for its significance within the rahşiye genre. Scholars recognize him as one of the key figures in Turkish poetry of the time, showcasing the importance of horses in Turkish culture through his rahşiye eulogies.

Nefî stands out as a leading figure in 17th-century Turkish poetry, particularly in the rahşiye genre. His divan reflects the cultural significance of horses through rich material and detailed eulogies. The emphasis on the speed of horses in his works creates dynamic descriptions that harmonize sound and meaning, capturing the essence of horses in Turkish culture.